

Datum 11 juli 2022
Inlichtingen bij Bescherming persoonlijke levenssfeer (IPO)
Telefoon Bescherming persoonlijke levenssfeer
Onderwerp Agenda drugsafval problematiek. Doel: bespreken problematiek, samenwerking en afspraken maken richting oplossingen

Agenda

- 1) Welkom
- 2) Achtergrond
- 3) Analyse bestaande regeling
- 4) Juridische context
- 5) Politieke aandacht
- 6) Aspecten die van belang zijn bij het komen tot oplossingen
- 7) Planning en samenwerking
- 8) Wvttk
- 9) Afsluiting

Toelichting

1) Welkom

2) Achtergrond

In het afgelopen decennium hebben we te maken gekregen met een nieuwe vorm van criminaliteit: het dumpen van chemische drugsafval. Om de schade voor gedupeerden waar drugsafval op het terrein gedumpt is te beperken, snel over te kunnen gaan tot opruiming van het afval en verdere schade aan omgeving en milieu te voorkomen zijn VNG en IPO in 2018 in gesprek gegaan met het Rijk om te komen tot een compensatieregeling voor gedupeerden.

Het Rijk heeft geen wettelijke verantwoordelijkheid voor het financieren van de schade van drugsdumpingen. Desondanks bestaan er wel provinciale subsidieregelingen, uitgevoerd door BIJ12 namens de provincies, om particulieren en gemeenten financieel tegemoet te komen bij de geleden schade. Particulieren kunnen 100% van de kosten vergoed krijgen en gemeenten 50% - tot een maximum van 25.000 EUR. Initieel zijn er vanuit het ministerie van I&W vanaf 2014 middelen (3 x 1 mln. euro) ter beschikking gesteld. Vanaf 2019 is hiervoor ook op de begroting van het ministerie van J&V 1 mln. euro per jaar beschikbaar.

Dit heeft de laatste jaren doorgaans prima gewerkt. In het laatste jaar is gebleken dat dit niet langer voor alle gevallen geldt en zijn we geconfronteerd met een aantal aanzienlijke lozingen waarvan de kosten vele malen hoger zijn dan deze 25.000 euro. De politiek/maatschappelijke vraag die voorligt is daarom hoe om te gaan met deze gevallen. Zie voor een analyse van de huidige regeling hierna.

Mede naar aanleiding van de grote lozingen in 2021 zijn IPO en VNG in gesprek gegaan met het Rijk over mogelijke oplossingen voor de kosten in zulke gevallen. Ook zijn er diverse Kamer- en Statenvragen gesteld en ook in de media is er lokaal en landelijk veel aandacht voor de problematiek. De staatssecretaris van IenW heeft op 9 februari een werkbezoek gebracht aan de drugspuit Brabantse wal.

JenV heeft partijen, en specifiek het IPO en BIJ12, gevraagd om nadere informatie over de problematiek: hoeveel aanvragen waren er de afgelopen jaren, wat is de omvang van deze aanvragen, wie waren de aanvragers, hoe stond het met de besteding van het budget van de bestaande Regeling (specifiek is er sprake van onderuitputting) en indien er sprake is van onderuitputting wat is de reden hiervan en vraagt dit om een aanpassing van de Regeling. Daarbij is aangegeven dat er geen vrij besteedbare ruimte is in

DO Drugsafvaldumpingen op 12 juli 2022

de begroting, maar dat het Rijk van mening is dat dit een probleem is waar we gezamenlijk een oplossing voor moeten zoeken.

3) Analyse bestaande regeling.

Door BIJ12 wordt namens de provincies een subsidieregeling uitgevoerd waarmee particulieren en gemeenten tegemoet kan worden gekomen in de kosten die gemaakt zijn voor het opruimen van drugsafval. Particulieren, privaatrechtelijke rechtspersonen en Staatsbosbeheer kunnen een subsidie aanvragen voor compensatie van 100% van de kosten tot een maximum van € 24.999. Publiekrechtelijke rechtspersonen zoals gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen ontvangen in de regel 50% van de kosten tot een maximum van € 24.999. De kosten die uit bestaande fonds gedekt kunnen worden betreffen zowel het opruimen van drugasafvaldumpingen als het saneren van verontreinigde locaties door het weglekken van afval uit gedumpte vaten als door het lozen van drugsafval. Voor de bestaande regeling wordt er jaarlijks 1 miljoen euro door JenV beschikbaar gesteld. Dit bedrag wordt via het Provinciefonds uitgekeerd aan de provincies en ondergebracht bij BIJ12.

Hieronder volgt een aantal opmerkingen en constatering bij de huidige regeling:

- Grofweg¹ zijn de volgende typen gevallen in beeld waarvoor de huidige regeling niet past:
 1. Kleinere dumpingen, maar kosten hoger dan huidige maximum: In aanvraagtijdvak 2021 zijn er 9 subsidieaanvragen toegekend waarvan de projectkosten hoger zijn dan € 25.000,-. Kosten tussen € 25.000 – € 200.000 → passen niet omdat de regeling gemaximeerd is tot 25.000 euro per geval.
 2. Grote drugslozingen: twee gevallen bekend (Halsteren en Zundert), kosten ver boven 200.000 euro (indicatie: 700.000 euro per geval) → Passen niet omdat het huidige budget hiervoor niet toereikend is en omdat het uitkeren van dergelijke hoge bedragen een andere uitkeringssystematiek vraagt. Hiervoor zijn nog geen aanvragen ingediend bij de bestaande regeling aangezien 25.000 in deze gevallen bij lange na niet afdoende is.
 3. Verontreiniging als gevolg van drugslabs (o.a. grote casus in Utrecht) → Valt niet onder de scope van de huidige regeling. Deze problematiek onderscheidt zich van drugsdumpingen omdat er vaker een partij aansprakelijk kan worden gesteld en de kosten daarop kunnen worden verhaald (zoals het geval lijkt te zijn in de casus Utrecht).
- In 2021 is er een onderuitputting van € 382.658,- op de regeling. Er is € 218.506,64 afgetopt tot € 24.999,-. Dat bedrag houdt geen rekening met de 50% voor gemeentes, omgevingsdiensten en waterschappen. Dit is exclusief onderstaande de twee gevallen hierboven genoemd onder 2.
- Er zijn jaarlijks nog steeds meer gevallen van drugsdumping bij de politie bekend dan er aanvragen komen voor vergoeding bij BIJ12. Gedupeerden kunnen nog tot 3 jaar na dato een aanvraag indienen. Er wordt hard aan gewerkt om de regeling meer bekendheid te geven
- De grens van 25.000 is vastgesteld omdat onder de 25.000 een lichte verantwoordingsplicht geldt, hierdoor kan in de meeste gevallen snel en adequaat worden gehandeld.
- De huidige regeling bestaat uit 12 nagenoeg identieke provinciale regelingen. Hierdoor is er een budget plafond per provincie. Het kan daardoor voorkomen dat een aanvraag uit de ene provincie niet gehonoreerd kan worden terwijl er vanuit andere provincies nog budget is. Dit wordt echter zoveel mogelijk ondervangen door onderuitputting van het voorgaande jaar in te zetten
- Ondanks de paar grote gevallen is er in 2021 een forse onderuitputting. Van de € 900.000,- (1 miljoen minus uitvoeringskosten 2021) is slechts 517.000 uitgekeerd. Dit levert een onderuitputting van € 382.568,- op. Een belangrijke reden is het maximum per aanvraag van 25.000.
- Het totaal van gemaakte kosten bij de aangevraagde en toegekende subsidies in 2021 betreft 1.1 miljoen.

In interprovinciaal verband wordt er gekeken of het juridisch haalbaar is om te werken naar een enkele regeling. Daarbij wordt tevens bezien of de maximale vergoeding omhoog kan.

¹ We beschikken niet over een compleet (landelijk) beeld als het gaat om het totaal aantal dumpingen

DO Drugsafvaldumpingen op 12 juli 2022

4) Juridische context

Drugsafvaldumpingen zijn anders dan 'reguliere' milieuvervuiling, omdat ze het gevolg zijn van crimineel handelen en er veelal geen veroorzaker aangesproken kan worden op de aanpak en kosten. Daarnaast kan een terrein eigenaar alleen aansprakelijk worden gesteld wanneer hij/zij verwijtbaar nalatig is geweest in het voorkomen van de verontreiniging.

De verantwoordelijkheid wordt – als er naast gedumpte vaten ook sprake is van bodemverontreiniging - nu meestal door decentrale overheden op zich genomen vanuit de algemene taak en zorg voor de bodem. Ook nemen terreinbeheerders de verantwoordelijkheid op zich. De drugsproblematiek is wettelijk niet expliciet geregeld² en er zijn meerdere wettelijke kaders van toepassing.

Wanneer er geen vervuiler gevonden kan worden en de terrein eigenaar geen verwijtbare nalatigheid kan worden aangerekend is het bevoegd gezag verantwoordelijk voor het opruimen. Hierbij geldt dat het bevoegd gezag de bodemverontreiniging moet beperken tot een aanvaardbaar niveau, terwijl de vervuiler of grondeigenaar het terug had moeten brengen tot het oorspronkelijke niveau.

- In de meeste gevallen is de Provincie nu nog bevoegd gezag voor de bodemtaken. Met invoering van de Omgevingswet gaat deze taak echter naar de gemeenten.
- Bij (kleinere) gemeenten is er vaak onvoldoende inhoudelijke kennis in huis om het opruimen en saneren van drugsafvaldumpingen in goede banen te leiden.
- De saneringskosten voor één van de recente giga dumpingen zijn genoeg om een (kleine) gemeente failliet te laten gaan.
- In 2021 zijn er 57 subsidieaanvragen ingediend voor vatendump en 29 aanvragen voor bodemsaneringen.
- Er waren 2 particuliere aanvragers waarvoor de subsidie is afgetopt tot 24999,-. Totaal 18 particuliere aanvragers (incl Staatsbosbeheer). Dus 16 particuliere aanvragers hebben 100% van de projectkosten vergoed gekregen.
- Het doorlopen van het afweegkader en het vaststellen of de terreineigenaar al dan niet verwijtbaar nalatig is geweest is een langdurige en tijdrovende kwestie, waardoor verontreiniging kan verspreiden of toenemen.
- De gevallen waarin de terrein eigenaar is belast met het saneren zijn beter voor de algehele bodem gesteldheid omdat er dan terug wordt gegaan naar de oorspronkelijke staat

5) Politieke aandacht

Er is de laatste tijd veel politieke aandacht voor het onderwerp. Dit heeft reeds geleid tot de volgende moties:

Aangenomen moties zoals ingediend bij het tweeminutendebat Drugsbeleid op 16 juni jl.:

- Lid Michon-Derkzen: verzoek aan de regering om in overleg met het interprovinciaal Overleg, de VNG en de Unie van Waterschappen, de huidige regeling aan te passen met als doel ruimere compensatie van de gedupeerden, en de Kamer hierover voor november van dit jaar te informeren³;
- Leden Slootweg en Bikker: verzoek aan de regering landelijk een gespecialiseerd juridisch loket in te richten dat kennis beschikbaar stelt voor gemeenten⁴. Tijdens het debat is genuanceerd dat het niet zozeer gaat om het openen van een loket, maar om het zo goed mogelijk beschikbaar stellen van beschikbare expertise ter ondersteuning van gemeenten. Met partijen moet bezien worden op welke wijze.

² In de Wbb geldt op grond van artikel 48 een algemene taak en zorg wvb de bodem: gedeputeerde staten zijn belast met onderzoek en sanering voor zover er niet op een andere wijze in is voorzien.

³ TK, 2021-2022, 24 077, nr. 491

⁴ TK, 2021-2022, 24 077, nr. 494

DO Drugsafvaldumpingen op 12 juli 2022

Aangenomen motie zoals ingediend bij het tweeminutendebat Dreigingsbeeld milieucriminaliteit op 1 juni jl.:

- Lid Beckerman: verzoek aan de regering te zorgen dat het voorkomen en verhelpen van milieuschade voorop staat en er niet gewacht wordt met saneren wanneer er een conflict ontstaat over wie de rekening voor het saneren moet betalen.⁵

6) Aspecten die van belang zijn bij het komen tot oplossingen

Een aantal aspecten die van belang zijn bij het komen tot oplossingen.

- De diversiteit aan manieren waarop criminelen zich ontdoen van hun afval lijkt toe te nemen. Dit pleit voor flexibiliteit in de gekozen oplossing, zodat verschillende typen dumpingen/lozingen in aanmerking kunnen komen voor financiering.
- Juridisch is het lastig om de kosten op criminelen te verhalen. Daarbij komt nog dat geld dat van aangehouden drugscriminelen wordt afgepakt en eventuele boetes in de staatskas verdwijnen.
- Wanneer bevoegd gezag snel ambtshalve start met het opruimen van het drugsafval, zoals de Kamer wil, zonder dat bekend is wie er uiteindelijk verantwoordelijk wordt voor het opruimen is het niet in te schatten onder welk stramien er gesaneerd wordt, tot de originele staat of tot een aanvaardbaar niveau.
- Er is in 2021 een forse onderuitputting geweest op de regeling: van de beschikbare 1 miljoen is slechts 517.000 uitgekeerd. Een belangrijke reden hiervoor is het maximum bedrag van 25.000 per geval. Wanneer deze losgelaten zou worden en overheden ook 100% vergoed zouden krijgen zou er voor ruim 1,1 miljoen (projectkosten van toegekende aanvragen) aan kosten zijn gemaakt.
- Ook wanneer rekening gehouden wordt met de onderbesteding is het huidige budget onvoldoende voor alle gevallen.
- Eventuele uitkering van zeer grote bedragen per bevoegd gezag kan niet via de huidige regeling. Hiervoor is een aparte uitkeringssystematiek nodig, bijvoorbeeld een fonds. De verantwoordelijkheid ligt niet bij één partij. Een financiële bijdrage vanuit verschillende partijen is dus wenselijk.

Het is relevant om onderscheid te maken tussen de korte termijn en de langere termijn, namelijk in:

- de recente dumpingen/lozingen en
- de meer structurele aanpak

7) Planning en samenwerking

- Uiterlijk voor november 2022 wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over oplossingsrichtingen per brief van JenV met medeondertekening door IenW.
- Afspraak gemaakt tijdens werkbezoek StasIenW aan Halsteren is: voor 1 juli ambtelijk overleg (wordt invulling aan gegeven met dit overleg; door verschuiving van het overleg naar 12 juli is dat iets later dan de bedoeling was). De volgende data zijn gereserveerd in de agenda's: op 8 september een DO en op 3 oktober een BO.
- Wie neemt het voortouw in gezamenlijk verder verkennen van oplossingsrichting (fonds etc.)?

⁵ TK, 2021-2022, 22 343, nr. 327